

روندها و چالش های سیستم های اطلاعاتی استراتژیک

مقدمه

هدف از مطرح شدن سیستم های اطلاعاتی استراتژیک در واقع همسو کردن اهداف توسعه سیستم های اطلاعاتی با اهداف کسب و کار است .

اولین قدم در برنامه ریزی برای همسو ساختن اهداف توسعه سیستم های اطلاعاتی با اهداف کسب و کار ، ایجاد سیستم های اطلاعاتی است که از یک طرف به کاربر توجه داشته باشد و نیازهای آنها را برآورد سازد از طرفی دیگر با اهداف تجاری سازمان همخوانی داشته باشد.

در سیستم های اطلاعاتی استراتژیک ، سازمانها دیگر از IS ها برای بهینه کردن با حفظ وضع موجود استفاده نمی کند، بلکه منظور رسیدن به مزیت رقابتی ، توسعه قلمرو ، توسعه محصول و... است

تعاریف سیستم های اطلاعاتی استراتژیک (SIS)

● **تعریف اول :** عبارت است از هر سیستم اطلاعاتی که بعنوان ابزاری استراتژیک ، تشریح می گردد.

● **تعریف دوم:** ابزاری است برای تحقق اهداف رقابتی یا استراتژیک سازمان.

● **تعریف سوم :** سیستم اطلاعاتی است که استراتژی رقابتی یک سازمان را پشتیبانی می کند.

اهمیت سیستم های اطلاعاتی استراتژیک

۱. ارتقاء و بهبود برنامه ریزی استراتژیک

یک برنامه ریزی موثر نیازمند نظم و توان پیش بینی تهدیدها و فرصتها در یک محیط متلاطم و پیچیده و نیز دارا بودن قابلیت توسعه استراتژیها و سیاستها براساس تکنولوژیهای اطلاعاتی است که به سرعت در حال تغییرند.

۲. مزیت رقابتی

امروزه، سیستم های اطلاعاتی بعنوان یک ابزار و سلاح استراتژیک اصلی در بسیاری از شرکتها تلقی می شود. این مزیت رقابتی، نتیجه تشخیص فرصتها و اجرای موثر و تشریح تکنولوژیهای اطلاعات برای بهره جویی از این فرصتهاست.

نقش سیستم های اطلاعاتی استراتژیک

سیستم های اطلاعاتی استراتژیک می تواند از تکنولوژیهای اطلاعات در موارد زیر استفاده نماید:

۱. بهبود رشته های ارتباطی با مشتریان.

۲. کمک به آسان سازی بهبود و طرح محصول .

۳. ایجاد و توسعه رشته های ارتباطی با تامین مواد و قطعات.

۴. مهیا ساختن فرصتهای جدید فروش .

۵. بهبود بهره وری کارکنان.

ضابطه اساسی برای اینکه سیستمی ، سیستم اطلاعاتی استراتژیک تلقی گردد عبارتند از

۱. سیستم مستقیماً با استراتژی تجاری شرکت مرتبط باشد.
۲. سیستم بنحو قابل ملاحظه ای، عملکرد سازمان را تحت شعاع قرار دهد.

روندهای سیستم های اطلاعاتی استراتژیک (SIS)

The trends of strategic information systems

روندهای سیستم های اطلاعاتی استراتژیک در چهار دور زیر قابل بررسی است

۱. پویایی رقابتی

همانگونه که می دانیم امروزه در عرصه رقابتی پویایی جدیدی برای بقاء و تسلط از طریق سیستم های اطلاعاتی استراتژیک ظهور پیدا کرده است و رقابت براساس تکنولوژی اطلاعاتی شکل گرفته است. سیستم های اطلاعاتی در سطح استراتژیک با پشتیبانی از اجرای یک یا چند استراتژی کلی با استفاده از نیروهای رقابتی میدان رقابت را برای هر سازمانی شکل می دهند.

● به اعتقاد مک فارلان (۱۹۸۴) سیستم های اطلاعاتی استراتژیک به سازمان کمک می کنند تا به نوعی بدیع در مقابل رقبای جدید مانع ایجاد نمایند و مبانی رقابتی را تغییر دهند و توازن قوا را در روابط عرضه کنندگان تغییر دهند.

۲. جهانی شدن

مانوئل کاستل، جهانی شدن را ظهور نوعی جامعه شبکه ای می داند که در ادامه حرکت سرمایه داری، اقتصاد، جامعه و فرهنگ را در بر می گیرد.

جهانی شدن ، بدون کاربرد IS و IT مفهومی ندارد. و جهانی شدن عرصه رقابت را پیچیده تر ساخته است و بطور کلی جهانی شدن در سایه SIS در سه حوزه اقتصاد ، حقوق و فرهنگ اتفاق افتاده است .

- **بعد اقتصادی:** اقتصاد مبتنی بر اطلاعات، اساساً نوعی اقتصاد خدماتی است که با اقتصاد صنعتی و کشاورزی که در زمره اقتصادهای تولید هستند تفاوت‌های کلی دارد. در نظام‌های اقتصادی پیشرفته کسب و کارهای خدماتی مبتنی بر اطلاعات و دانش، روز به روز در موقعیت بهتری قرار می‌گیرد.

امروزه برای بازارهای جهانی ادامه فعالیت بدون مدد گرفتن از قدرت رایانه‌ها و سیستم‌های اطلاعاتی و ارتباطی امکان‌پذیر نیست.

- **بعد فرهنگی:** پیدا است که در جهان کنونی، از نظر حجم اطلاعات در گردش، افزایش چشمگیری رخ داده است. در دهه‌های اخیر، انفجاری از تنوع رخ داده و باعث شده است بسیاری از مردم بصورت قابل توجه به آنها دسترسی پیدا کنند. امروزه هر گروهی بتواند عقائد، نظرات، هنرها، آئین و آداب و رسوم خود را با بهره‌گیری از تکنولوژیهای نوین به مخاطبان خود عرضه و غالب نماید دارای بشیرین طرفدار خواهد بود.

- **بعد حقوقی:** پیشرفتهای خیره‌کننده در پردازش، نگهداری و انتقال اطلاعات در واقع به کاربرد فناوری اطلاعاتی در تمام زوایای حیات اجتماعی انجامیده است.

همچنین فناوری اطلاعات با یک تغییر بنیادین منجر به شکل‌گیری نوع جدیدی از جوامع تحت عنوان جامعه اطلاعاتی شده است. گسترش فناوری اطلاعات و توسعه جامعه اطلاعاتی امروزین نیازمند تحول در نگرش‌ها و بینش‌های حقوقی است که متعاقب آن ضروری است تا به اصول و قواعد حقوقی متناسب و جدید با آن مواجه شد.

این تغییر و تحول، در قلمرو حقوق بین‌المللی نیز مانند حقوق داخلی اتفاق افتاده و با رشد روزافزون فناوری اطلاعات در صدد است تا کاربرد اصول و قواعد سنتی حقوق بین‌المللی را حداقل دچار تردید جدی نماید.

۳. کاربرد SIS در بخشهای (سازمانهای) غیرانتفاعی

- با وجود اینکه سازمانهای تجاری دولتی در بکارگیری از IT و IS همواره پیشگام بوده اند و در استفاده از SIS برای حمایت و شکل دهی قوه خلاقیت و ابتکارات در بخش دولتی کوشا بوده اند ، باید پذیرفت که هنوز سازمانهای غیردولتی ، از مزایا IS/IT استفاده چندانی نکرده اند .
- اکنون سازمانهای غیردولتی در ایران جهت رسیدن به اهداف مورد نظر خود به تدریج قدم به عرصه IT/IS می گذارند. برخی از داشتن تنها یک پست الکترونیکی آغاز کرده اند و برخی نیز دارای یک پایگاه اختصاصی در شبکه جهانی WEB می باشند و برخی دیگر از این حد پیشرفته اند و بخشی از فعالیت های شبکه ای خود را بصورت الکترونیکی پیش می برند. اما سرقت اندیشه ها، ارائه اطلاعات غلط یا ناموفق و تخریب تصویر یک سازمان غیردولتی تهدیدهایی هستند که سازمانهای غیردولتی با آنها مواجهند.
- از سال ۱۳۸۱ ، فعالیتهایی برای راه اندازی شبکه های قدرتمند غیردولتی آغاز شده است و انتظار می رود در سالهای آتی شاهد گزارش فعالیتها و تجربیات موفق آنان در زمینه کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات باشیم .

۴. دانشگاهی (آکادمیک)

توجه به اهمیت و نقش های قابل توجه سیستم های اطلاعاتی استراتژیک در زمینه های آموزشی، موجب شد تا مدیران و روسای مراکز آموزشی و دانشگاهی به طراحی الگوهای آموزشی مبتنی بر IT و IS روی آورند و بر همین اساس رشته های جدیدی مبتنی بر IS,IT در دانشگاهها شکل گرفته است.

امروزه فناوری اطلاعات و ارتباطات ، بعنوان ابزاری برتر، در بسیاری از مکانها، راه دشوار آموزش را هموار ساخته و هزینه های آنرا کاهش داده ، عوامل دست نیافتنی را دست یافتنی کرده و صاحبان علم و تحقیق را به چالشی سودمند فرخوانده است .

این تکنولوژی در زمینه آموزش آکادمیک، امکان برقراری ارتباطی سالم را بین اندیشمندان جهان بوجود آورده و آنها را از بایگانی کردن علوم خود منع و به روزآمد کردن آن تشویق می کند.

رابطه علمی و روش مند دانشجو با استاد و دانشجو با دانشجو بعلت وجود ابزار و منابع غنی علمی و با استفاده از قابلیت حذف زمان و مکان ، توان استفاده بیشتر در این شیوه را افزایش خواهد داد.

این امکان دست یابی آسان فرامکانی برای نیروی آموزش گیرنده و آموزش دهنده ، باعث جهان شمولی این صنعت آموزش، شده و گستره وسیعی از دانش پژوهان جهان را در خود مجتمع کرده است.

پژوهشگران بدنبال تحقیق در زمینه IS,IT هستند و سعی دارند تا با بررسی تجربیات سازمانها و موسسات غیرانتفاعی و غیردولتی در زمینه مذکور از این تکنولوژی در بخش دانشگاهی نیز بهره مند گردند.

چالش های سیستم های اطلاعاتی استراتژیک

تعریف چالش، تلاش مضاعفی برای رهایی از یک وضعیت منفی است و بعبارت دیگر پیدا کردن راهکارهایی برای حل یک مساله است.

روندهای سیستم های اطلاعاتی ذکر شده دولتها و سازمانها را با یک سری چالش هایی در عصر اطاعات مواجه می نماید که مهمترین این چالش ها عبارتند از :

۱. ارتقاء آگاهیهای SIS در سراسر سازمان

سیستم های اطلاعاتی و تکنولوژی پیشرفته سازمانی، زمینه ارتقاء توانایی مدیران را برای هماهنگی و کنترل فعالیتهای سازمان و تصمیم گیری اثربخش فراهم می نماید.

بطور کلی توسعه سیستم های اطلاعاتی ، سازمان را به سوی عدم تمرکز سوق داده است. بدین معنی که می توان کارها را از راه دور انجام داد و بدون آنکه لازم باشد تا در محل حضور فیزیکی و مستمر داشته باشیم و همچنین جریان اطلاعات در سازمان از حالت عمودی و سلسله مراتبی بصورت جریان افقی و هسته تخصصی در سازمان تغییر یافته است.

بنابراین سازمانهایی که نتوانند خود را به سیستم های پیشرفته اطلاعاتی تجهیز نمایند به احتمال زیاد با ضعف رقابتی و عقب ماندگی در عرصه های نوین جهانی دچار خواهند شد.

۲. اقدام برای استفاده از فرصتها و دفاع در مقابل تهدیدها و نهادینه ساختن فرآیندهای مدیریت و برنامه ریزی SIS.

امروزه نقش استراتژیک IS/IT بر کسی پوشیده نیست و همین سبب شده تا سازمانها مسائل و مشکلات ناشی از طراحی و استقرار و نگهداری آنها را پذیرا باشند.

لذا برای تبدیل IS/IT در سازمان به یک سیستم رایج و معمول نیازمند تلاش مضاعفی است تا بتوان SIS را مدیریت کرد و برنامه ریزی نمود. عبارتی گذشتن از یک محیط سنتی به یک محیط پیچیده که در آن سهم IT/IS بالا است و درجه وابستگی سازمان به آن بالا است نوعی چالش برای سازمان محسوب می شود.

بنابراین سازمان باید برای از بین بردن شکاف بین اهداف توسعه سیستم های اطلاعاتی و اهداف تجاری برنامه ریزی کند و متدولوژی برای توسعه سیستم های اطلاعاتی انتخاب کند که این خواسته را برآورده سازد.

در این زمینه مهمترین چالش های پیش روی سازمانهای بخش دولتی در برنامه ریزی سیستم های اطلاعاتی استراتژیک و فناوری های اطلاعاتی شامل : یکپارچه سازی استراتژیها در سطوح مختلف ، تغییر نگرش مدیران ارشد، دفع یا تقلیل موانع اجرایی ، تغییر نقش بازدارندگی دولت و چگونگی مدیریت در محیط های پیچیده است.

۳. تشخیص فرصت ها و تهدیدهای SIS

چالش های دیگر ، مربوط به ارزیابی تاثیر بکارگیری SIS و بررسی نقاط قوت ، ضعف و همچنین فرصتها و تهدیدات آن در رابطه با استفاده از SIS می باشد. به نظر میرسد ، نگاه جهانیان به پدیده IS,IT برطیفی از شیفتگی تا انزجار قرار می گیرد که در جهت گیری مثبت ، همراه با شیفتگی است که در این نگاه (مثبت) اعتقاد بر این است که این سیستم سرانجام به همپوشی فرهنگی می رسد که در آن گروه کثیری از افراد در اطلاعات سهیم هستند و فضای حاصل از ICT فضایی همراه با تعامل و تبادل اطلاعات خواهد بود و ابزاری فوق العاده برای ایجاد ارتباطات و موجب شکل گیری بازار جهانی اطلاعات می گردد.

و در آنسوی طیف ، جهت گیری منفی قرار دارد که به این سیستم بعنوان پدیده ای که باعث فشار اطلاعات push information و منفعل شدن مخاطبان شکل گیری بزرگراهی مصرف ، تهاجم فرهنگی و بی هویتی فرهنگ ملل می گردد نگریسته می شود.

عده ای نگران تا برابری در سواد اطلاعاتی (information literay) و سواد رقومی (Digital Literacy) در میان اعضای یک جامعه هستند. برخی نیز موضوع را وسیع تر دیده اند. و از نابرابری میان کشورهای سخن گفته اند و می گویند همانگونه که میان امکانات محله های فقیرنشین با ثروتمندنشین تفاوت مشهود است چنین تفاوتی در مورد تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات نیز در حال شکل گیری است.

نتیجه گیری

- برخلاف انقلاب های گذشته انقلاب تکنولوژیهای جدید اطلاعاتی که در نهایت منجر به ظهور جامعه اطلاعاتی می شود با سرعت در حال وقوع است و این نگرش که برای اجتناب از پیامدهای منفی سیستم ها تهدیدهای ناشی از کاربرد تکنولوژیهای اطلاعاتی باید با آن مقابله کرد یا با طراحی و استقرار محدود و گزینشی آن اقدام کرد، از عوامل مهمی است که برنامه ریزی استراتژیک IT و IS را در کشور به تاخیر انداخته است . امروزه فناوری های جدید و پیشرفته در عصر اطلاعات جوامع بشری را در کنار هم قرار داده و کل دنیا تبدیل به دهکده ای شده است .
- طبیعی است که هرچه امکان دست یابی به اطلاعات بیشتر فراهم باشد سرعت توسعه بیشتر خواهد بود و عدم بکارگیری سیستم های اطلاعاتی نوین و پیشرفته در هر جامعه آنرا به حاشیه رانده و از این دهکده جهانی خارج می کند.